

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vitruvius Itervm Et Frontinus

Vitruvius

Florentiae, 1513

De machina quid sit & eius ab organo differentia origine & necessitate.
Caput. I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12979

LIBER

ciant centū habēdo spē perfectionis, delectationibus
 tenentur. Qui autē adiectione dimidia, aut ampliore
 sumptu onerātur, amissa spē, & impensa abiecta, fra-
 ctis rebus & animis, desistere coguntur. Nec solū id
 vitium in ædificiis, sed etiā in muneribus, quæ à ma-
 gistratibus foro gladiatorum scenisq; ludorum dan-
 tur, quibus nec mora, neq; expectatio conceditur, sed
 necessitas finito tempore perficere cogit, uti sunt se-
 des spectaculorum, uelorumq; inductiones, & ea om-
 nia, quæ scenicis moribus per machinationē ad spe-
 ctationes populo cōparātur. In his uero opus est pru-
 dentia diligenti, & ingenii doctissimi cogitatu, q̄ n̄
 hil eorum perficitur sine machinatione, studiorūq;
 uario ac solerti uigore. Igitur quoniam hæc ita sunt
 tradita & cōstituta, nō uidetur esse alienum, uti cau-
 te summaq; diligentia anteq̄ instituantur opera, eo-
 rum expediantur rationes. Ergo quoniam neq; lex,
 neq; morum institutio id potest cogere, & quotannis
 & prætores & ædiles ludorum causa machinationes
 præparare debent, uisum mihi est Imperator nō esse
 alienum, quoniam de ædificiis in prioribus uolumē-
 nibus exposui, in hoc qui finitionem summam corpo-
 ris habet constitutam, quæ sint principia machinarū
 ordinata præceptis explicare.

De machina quid sit, & eius ab organo differētia,
 origine & necessitate. Caput. I.

Machina est continens ex materia cōiunctio,
 maximas ad onerum motus habens uirtu-
 tes. Ea mouetur ex arte circuloꝝ rotunda-
 tionibus, quæ græci κυκλικήν κίνησιν appellant,

Est autem unum genus scansoriū quod græce ἀργό-
 Βακτηριὸν dicitur, alterum spiritale, quod apud eos
 πνευματικὸν appellatur, tertium tractoriū, id autē
 græci Βαχουσιον uocant. Scansorium autem est cū
 machinæ ita fuerint collocatæ, ut ad altitudinē tignis
 statuis, & transversariis colligatis sine periculo scan-
 datur ad apparatus spectationem. Spiritale est cum
 spiritus expressionibus impulsus, & plagæ uocesq;
 organicos exprimuntur, Tractorium uero cum one-
 ra machinis pertrahuntur, aut ad altitudinem sub-
 lata collocantur. Scansoria ratio non arte sed audacia
 gloriatur, Ea catenatiōibus, & transversariis, & ple-
 xis colligationibus & erismatum fulcturis continetur.
 Quæ autē spiritus potestate assumit ingressus, elegā-
 tes artis subtilitatibus consequitur effectus. Tracto-
 ria autem maiores & magnificentia plenas habet ad
 utilitatem opportunitates, & in agendo cum pruden-
 tia summas uirtutes. Ex his sunt alia quæ mechanici-
 cos, alia quæ organicos mouentur. Inter machinas &
 organa id uidetur esse discrimen, q̄ machinæ plurī-
 bus operibus, aut uī maiore coguntur effectus habe-
 re, uti balistæ, torculariumq; præla. Organā autē unī-
 us operæ, prudenti tactu perficiunt, quod propositū
 est, uti scorpionis, seu anisocyclorum uersatiōes. Er-
 go & organa & machinarum ratio ad usum sunt ne-
 cessaria, sine quibus nulla res potest esse non impedī-
 ta. Omnis autem machinatio est à rerum natura pro-
 creata, ac à præceptricæ & magistra mundi uersatio-
 ne instituta. Nāq; animaduertamus primum, & aspī-
 ciamus cōtinentem Solis, Lunæ, quinq; etiam stellar.

rum naturam, quæ ni machinata uersarentur nõ habuissimus in terra lucem, nec fructuũ matritates. Cum ergo maiores hæc ita esse animaduertissent, e rerum natura sumpserunt exempla, & ea imitantes inducti rebus diuinis, commodas uitæ perfecerunt explanationes. Itaq; comparauerunt, ut essent expeditiora, alia machinis & earum uersationibus, nõnulla organis, Et ita quæ animaduertentur ad usum utilia esse studiis, artibus, institutis, gradatim augenda doctrinis curauerunt. Attendamus enim primum inuentum de necessitate ut uestitus, quemadmodum telarum organicis administrationibus connexus staminis ad subtegmen, non modo corpora tegendo mearitur, sed etiam ornatus adiciant honestatem, Cibi uero non habuissimus abundantia, nisi iuga, & aratra bobus iumentisq; omnibus essent inuenta, Sularumq; & prælorum, & uectium, si non fuisset torcularis preparatio, neq; olei nitorem, neq; uitiũ fructum habere potuissimus ad iucunditatem, Portationesq; eorum non essent, nisi plaustrorum, aut sarracorum per terram, nauicularum per aquam inuenta essent machinationes, Trutinatum uero Librarũq; ponderibus examinatio reperta uindicat ab iniquitate iustis moribus uitam, Nõ minusq; sunt innumerabiles moderationes machinationum, de quibus nõ necesse uidetur disputare, quoniam sunt ad manum quotidiana, ut sunt rotæ, folles fabrorum, rhedæ, ciffia, torni, cæteraq; quæ cões ad usum cõsuetudinibus habent opportunitates, Itaq; incipiemus de his quæ raro ueniunt ad manus (ut nota sint) explicare.